

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromszámos petsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frttal több.

Az autonómiai gyűlés megnyitása alkalmából.

A katolikus kongresszus rémét addig festették falra, mig nem egyszer valósággal megjelent. Az autonómiának azon alakja, melyet a szigorubb felfogású Steiner püspök tervezett, nem kell a kormánynak, az a formája, melyet a katolikus világiak óhajtanak, az nem kell a püspöki karnak, s viszont az, melyet Ivánkovics dolgozott ki: az meg nem kell éppenséggel — senkinek.

Az autonómiának legvitálisabb sarkpontját a püspöki és kanonoki javadalmakra való előterjesztés s a vallás és tanulmányi alap kiadása, valamint az iskolák feletti rendelkezési jog képezi. Ezek az ugynevezett diafor kérdések, a többi mellékes, másodrendű, cafrang. Mert, hogy ki választja a falun a harangozót, a sírásót, reméljük, nem ezt akarja nekünk biztosítani a kormány, s a leglényegesebbet elvonni tőlünk. Utóvégre is takarózni azzal, hogy az első pontban érintett jogokat egy 800 éves gyakorlat szilárdította meg a felség kezében, olyan állítás, mely azoknak az autonómiára való átruházását éppenséggel nem akadályozhatja.

Nem tudjuk, vajjon ez a nehézményezés csakugyan Ivánkovics püspök felfogása — mint a lapok hozták; de ha csak-

ugyan volna, — teljes tisztelettel a forrás iránt — éppenséggel semmit sem bizonyít elfogadhatósága mellett. A nyolcszázados jogból az autonómia mit sem vesz el, mert csak a miniszteri kandidációt akarja ellensúlyozni, meghagyván a koronának azt, amit századokon keresztül, többé kevésbé gyakorolt. Hogy a miniszter beavatkozása nem tartozhatik az érinthetlen nyolcszázados jogok közé, azt úgy hisszük, nem szükséges bővebben indokolnunk. Azt nem 800 év óta, hanem csak 1848 óta gyakorolja a miniszter, s még ekkor sem minden megszakítás nélkül.

A kinevezéseknél éppen ez az idegenszerű, és ez a katolikusok jogát sértő intézmény. Ezt fogta fel a katolikus közvélemény mint olyat, mely leginkább befolyásolja illetéktelenül katolikus közéletünket, s ennek ellenőrzésére mozgott meg minden követ, mihelyt a miniszteri kandidáció első alakjában megjelent. Az 1848-iki püspöki felirat a koronához azonnal személyes jellegűnek deklarálja a főpapi kinevezésekre vonatkozó királyi privilegiumot. A kérdés elintézése a forradalom s az abszolutizmus alatt függőben maradt. De az 1869-iki előkészítő kongresszus, nyomban tehát a kiegyezés után, újra ezt találta mint leginkább sé-

relmes intézményt, s ennek kiküszöbölésére fordította törekvését. Hogy e törekvés nem sikerült, annak nem az autonómia az oka, s hogy e miniszteri kandidáció eddig csaknem 30 éves — tehát nem nyolcszázados — multtal dicsekszik, annak az akkori autonómiát elnyomó kormányintézkedés az oka.

Mi bizunk odaküldött egyházi és világi képviselőink önállóságában s a katolikus egyházhhoz való törhetlen ragaszkodásukban, s meg vagyunk győződve, hogy nem fogják magukat befolyásoltatni, semmiféle hátuk mögött kötött paktum által; bárkinek közreműködése folytán keletkezett is az.

Hogy a püspöki kar az apostoli király felségjogát a miniszterrel együtt intangibilisnek jelentette volna ki, azt egyszerűen nem hisszük, s egyenesen sértésnek tartjuk a kormány sajtója részéről éppen azok iránt, akiknek e sajtó netán szolgálatot vélt teljesíteni. A nagyméltóságú püspöki kar igen bölcsen belátja azt, hogy ilyen rája fogott paktum ellenkezésbe hozná őket az egész katolikus közvéleménnyel, amely másfél évtized óta oly hangosan nyilvánul, hogy annak zaja bizonyára füleikbe is eljutott.

Sokkal őszintébb tisztelettel viseltünk e magas hierarchiai testület iránt,

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

Forradalom.

Jó ebéd utáni hangulatban nyújtózkodik az ebédlő divánján a nagyságos úr. Az igaz, kissé kemény ez fekhelynek, jobb volna a félhomályu hálószoba puha, párnás pamlagján heverészni, de hát nem akar járkálással, ajtónyitással neszt csinálni, nehogy felébredjen a beteg szunnyadozó kis baba, és a kimerült kis mama.

Az álmosító mély csendben még a légy zümögése is hallik. A szobalány a legnagyobb iparkodása mellett is, ügyetlenül rakosgatja az átlátszó, vékony poharakat a kredencbe, és bizony nem ő az oka, hogy egy darab a törekeny portékából csörömpölve esik le a fényesre kefélt padlóra, s szétgurul a szoba négy sarkának irányába.

Az igazgató ur ijedten rezzent fel. Már hogy ne lenne dühös, mikor ő még tüszenteni is az előszobába megy, s egy ilyen szeleburdi kócos leánynak egy csöpp belátása sincs. S ami ennél még bosszantóbb, még csak ki sem szidhatja, mert a pianót csak a zenénél ismeri.

Igy csak egy tekintetet vetve reá, lábbujjhegyen tart a hálószobának.

Itt is mélyes csend köröskörül. A szendörgő baba lassú pihégetése megnyugvással tölti el, s a besötétített szobában óvatosan botorkálva megy előbbre.

— Annuska hol vagy? — suttogta alig hallhatóan, feleségét néven szólítva.

Semmi felelet.

— Alszol édes? — suttogta tovább.

De megbotlott egy útban álló székbe, s a zajra a kis baba előbb csendesen, majd kiabálva sirni kezdett.

— Annus, Annus! — szólt most már hangosan, kissé összehuzott szemöldökkel Dankóvszky László, és idegesen húzta félre a függönyt.

Körülnézett, de Annus sehoh. A kis gyermek sirására ijedten rontott be a dada.

— Hol az asszony? — förmedt reá Dankóvszky.

— A nagyságos asszony? — hebegett a dada, — nem tudom, talán a másik szobában.

— Hát micsoda dolog az, hogy a gyereket magára hagyják!

— A nagyságos asszony engem rendelt meléje, csak kissé elálmosodtam — védekezett a dada, kiemelve a bölcsőből a babát és csititgatva őt. A férj tovább ment.

— Annuska! — kiáltott kihívólag végigjárva a szobákban.

A kócos szobalány bedugta fejét az ajtón.

— A nagyságos asszony elment — szólt bátoratlanul.

— Hova?

— Nem tudom.

— Mikor jön?

— Azt sem tudom.

— Egyedül ment?

— Nem tudom kérem, kocsin ment el, és azt mondta, vigyázzunk a babára.

— Jól van, menjen.

S mikor az ajtó bezárult, Dankóvszky majd kővé valva a bámulattól, megállt a szoba közepén.

Hát micsoda dolog ez, hogy történhetett! Hisz egy órával ezelőtt, mikor együtt ebédeltek, egy szót sem szólt arról Annus, hogy elmegy. És oly kedves, oly édes volt, megráncigálta az ura bajuszát, oda bujt a kabátja alá, és úgy kiáltotta kacagva: Hol van Anna? Keresse meg! Oh! az aranyos, ha itt volna most. Hisz oly kimerült volt, ugyan hova mehetett. Hiába takargatta, vidám kacaja alól mégis kilátszott az egész éjjeli virrasztás. Mert a babának a fogacskaik jönnek, egész éjjel sirt fájdalomában, és oly gondos, oly figyelmes volt a kis mamája. És most elment,

hogy sem hitelt találna előttünk ama konkoly hintés, melyet a kormány egy hét óta két kézzel fogatosít sajtójában, s mely abban kulminál, hogy ha a katolikus autonomia létre nem jön, ennek az ódiámát a püspöki karra háritsa. Mert, hogy a kongresszus az önkormányzati jogoknak csupán apró foszlányaival megelégedni nem fog, az nagyon természetes, és választói bizalmának sem felelne meg, ha megelégednék.

Nem hiszünk a híresztelt paktumban azért sem, mert sértő állítás a püspöki karról még csak feltételezni is, hogy az autonomia legvitalisabb jogait sokkal inkább biztosítva látja a felekezetenküli állam közegeinek kezében, mint azon katolikusok küldötteiben, kiket a hívő népzöme választott ki.

Az autonomiai képviselőt, amint most alakult, óriási többségében olyan megbízható testület, annyi tisztelettel viseltetik az egyház és annak hierarchiája iránt, hogy semmiféle hitét őszintén szerető katolikus nem támaszthat kételyt annak korrekt szelleme iránt. Az utóbbi évek egyházipolitikai viharai elfújták a magtól a polyvát s a hívő katolikus nép közreműködése mellett oly testület jelent meg most Budapesten, mely hithű meggyőződésére s az egyház iránti ragaszkodásában vetekedik a püspöki karral.

Azért a püspöki karnak nem lehet mitől tartania, hogy a kandidáció a felekezetenküli kormányról a katolikus autonomiára száll át: mert a *kizárólag katolikusok által választott testület* nem csak most, de a jövőben is, *lesz mindenkor legalább is olyan egyházi szellemű, mint a protestánsok és zsidók által választott kormány.*

Azért némi aggálylyal tölt el a primási beszéd, melyben erről szó sincsen, s mely tulságosnak látszó gondoskodással védelmébe veszi a király felségjogait, melyeket tudvalevőleg bántani nem akar senki.

nem is szolt senkinek, tudja Isten, mikor jön haza. . . .

Pedig mindjárt este lesz, eljön a sok vendég, hogy megünnepeljek az Annus névnapját, és a sok apró-cseprő dolog, készülődés meg az ő nyakán marad, őt fogják zaklatni a cselédek. No ez igazán nem szép tőle!

A baba-sírás áthallatszott, s ő mérgesen járkalni kezdett.

Hisz ez mégis borzasztó! Ki tudja, hol járkal ez az asszony. Talán megint valami cifra rongyot ment vásárolni, amivel ugys tele vannak tömve a szekrények.

Ilyenek ezek az asszonyok!

Itt sír a gyerek, a dada alszik, kint a szakácsné zörög, a szobalány edényeket tör, a férj meg keseregjen, mikor jön már haza a ház őrző-angyala! Csak asszonnyal ne kezdjen semmit az ember, egyformák azok mind! Oly erősen csapott az íróasztalra, hogy egynéhány irat nem maradt meg szép rendes mozdulatlanágában, hanem szét-szóródott az asztalon.

Finom, gyenge violette illat terjedt szét ez által, s Drankóvszky mohón kapott egy megkezdett levél után. Csak pár szó volt rajta, az is el volt törölve kissé, de azért tisztán olvasható volt:

S ha netalán csakugyan holmi paktum jött volna létre az egyházi tényezők és a kormány között: meglehet róla győződve a kormány, hogy ez az elkeresztelési rendelet sorsára fog jutni, mely ellen nem csak felzúdult a kath. közvélemény, s nem engedelmeskedett neki senki, de örökre foltját fogja képezni a magyar egyháztörténelemnek, habár némely egyházi tényezők akkor is éppugy, mint most „megállapodásra jutottak a kormánnyal”.

Egyébként itt adjuk lapunk kongresszusi tudósítójának értesítését.

Budapest, nov. 11.

Fényes volt az autonomiai kongresszus megnyitása. A főrendiház bársonyos padjait sűrűn foglalták el. Magyarország katolikusainak képviselői, nemcsak a püspöki kar, de a közelet szereplői is ott voltak; de nem egymás mellett, hanem meglehetősen távol ültek egymástól Ugron Gábor, Apponyi Albert, Szapary Gyula és Zichy Nándor.

Szándékosan említtem ezt, mert úgy látszik ez a négy név négy külön álláspontot fog elfoglalni a kongresszuson is; ami a kulisszák mögött forr, mind ez irányban veti árnyakat, sőt egy ötödik sor is lesz ott: Timon Akos, Ruffy Pál stb. a kormány álláspontjával. A bizonytalanság, mely a vidék gondolkozását elfoglalja, s mely első találkozásuk alkalmával a képviselőkön is mutatkozott, lassan oszladozni kezd; kezdjük gyanítani, de sőt a hercegprimás megnyitó beszéde után látjuk, hogy eddig — a Pester Lloydnak volt igaza.

A katolikusok nem követelhetnek annyit s oly tartalmú autonomiát, mint a felekezetek, mert ellene áll a főkegyur joga s az eddig érvényesült törvényes intézkedések; ez volt a hprimás megnyitó beszédjének a vezéreszmeje, mely szépen volt elmondva, de rögtön megnyitotta szemünket, hogy a katolikusok három főpontja: a főpapjelölés, az alapítványok átvétele és az iskolák önálló kezelése nekünk nem adatik meg. Ugron arca e beszéd alatt sokszor ráncot vetett; a gyűlés végén Samassa érsek konferált Apponyival, péntek estére a kongresszusi nemzeti pártiak konferenciát tartanak: ez mind vihart jelent, el-lenzek lesz a kongresszuson, de ha jól látok, nem a 71-ki ellenzek, hanem egyik a másikon-túl fog leltálni — katolikus irányban, a katolikusok jogainak visszakövetelésében.

Kedves Árpád!

Most már te is tudod, mi az a véghetetlen boldogság, amit . . .

Az erős férfi elsápadt, s a levél kiesett kezéből.

Kinek irhatta ezt a felesége, és mi célból? Ha legalább több volna ráírva a papirosra, de így nem lehet rajt eligazodni.

Árpád, . . . Árpád! Sehogy sem jutott eszébe ily nevű ismerőse, bármint gondolkodott.

— Oh! ki lehet az a nyomorult gazember — sziszegte — és mit akar a feleségemmel, az-al a jó, tiszta asszonnyal.

De mit is mondok! Hisz ő is oly csalfa kigyó; míg itthon tetette a szeretetet és kedveséget, azalatt is másra gondolt. És szivtelen, kegyetlen, itt hagyja beteg gyermekét sírni, míg ő tudja Isten hol mászkál, nem törődve az anyai és hitvesi kötelemekkel! . . .

E percben robogva tárult fel az ajtó, s az Annus mosolygó feje kandikált be rajta.

A kis francia-kalap lazán volt oda kötve fehér nyakához, s egy bő por-köpeny volt rajta.

— Nini Laci, te itt vagy?

— Hol voltál? — kérdezte tőle durva hangon a férj, s néhány lépéssel közelebb ment hozzá.

Most mindjárt első napon a dolgok még csak fejlődésnek indultak, tulajdonképen csak most kezdenek a képviselők határozott nézeteket formálni magoknak a teendőkről, mert az illetékes tényezők mindezt titokban tartanak, úgy hogy a primás beszédjén kívül illetékes helyről semmit sem hallhattunk, de ez mindjárt elég volt kezdetnek arra, hogy kiábránduljunk.

Az első ülés alatti ülés lévén, nem volna róla mit mondanom, az újságok referáltak róla, legfőlebb azt jegyezhetem meg, hogy a papi képviselők legfiatalabbja dr. Prohászka Ottokár nem lévén: jelen, a korban utána következő nyitrai papi képviselő foglalta el a főrendek díszes jegyzői székét, mint korjegyző. Ez természetesen a nyitraiakra csak mint helyi dolog említésre méltó.

Volt azonban még egy mozzanat, melynek csak a beavatott előtt van jelentősége, t. i. a legközelebbi ülés napjának kitézése. Az igazoló-bizottság mindjárt a gyűlés után átvette igazolás végett a mandatumokat s 3—4 mandatumon kívül, mely megtámadtatott, az eljárás semmi nehézséget sem okozván, könnyen végezhet föladatával s 13-aig mindenestre elkészülhet. A hercegprimás tehát szombaton, azaz 12-ára tűzte ki a legközelebbi ülést, s indítványozta egyuttal, hogy azon a világi alelnök s a jegyzői kar választások csak. Ha így, akkor a kongresszusi 27-es bizottság megválasztása, melyre a főfeladat, az autonomiai szervezet revizioja, illetőleg a nagy kérdés kidolgozása s előkészítése vár, legfőlebb hétfőn történhetne meg, a mikorra esetleg többen eltávoznak. Ez pedig elég főbenjáró dolog arra, hogy ne úgy történjék, mert körülbelül nem miutegy, kik választatnak a 27-es bizottságba. Az élesszemű Zichy Nándor rögtön észrevette a dolgot, s azonnal indítványozta, hogy a 27-es bizottság szombati ülésen választassék meg, mi el is fogadtatott.

Kezdem látni, hogy nagyon különös dolog az a politikai taktika, az avatatlan nem is gyanítaná, hogy egyik-másik mozzanatnak mi jelentősége lehet, hogyan játszhatják ki egymást az emberek, s mily ügyesen szövik céljokhoz a vezető-szálakat.

A szombati ülés már alig lesz fölszólalások nélkül, mi legyen t. i. a 27-es bizottság teendője? A hprimás mintegy elébe vágott egy alapvető nézetnek, melynek sokan a képviselők közül hódolnak, hogy t. i. a kongresszus kérje meg a királyt, mondja meg, mit hajlandó az autonomiának átengedni, mert a főkegyuri jog az ő személyes joga annyira, hogy valamikor még a nádor se

— De Laci kerlek mi bajod, milyen hangon beszelsz?

— Hol voltál? — ismételte mérgesen, s az asszony összerezett.

— Felelj már!

— Nem! előbb tudni akarom, miért haragszol.

— Nem akarsz felelni? No jó — szolt indulatosan Dankóvszky, s a másik szobába menve, becsapta az ajtót.

Annuska bámulva nézett utána.

De hát mi történt azalatt a felóra alatt, míg ő oda volt! Hisz félórával előbb, mikor elment, Laci józueen szundikált a divánon. Benézett, s mivel látta, hogy alszik az ura, szó nélkül távozott, előre tudva, mindjárt otthon lesz.

Oh, mily szeszélyesek ezek a férfiak! s aztán csak az asszony szenvedjen miattuk! Hát érdemes volt férjhez menni, inkább örökre leány maradt volna.

Biztosan valami ostobaság izgatta fel, s most az ártatlan szenvedjen, ki nem is tud a dologról!

Ilyenek a férfiak! Mind, mind egyforma — kiáltotta elkeseredve.

Az ura a másik szobában motozkált s most nem tudta, utána menjen-e, vagy várja be, míg ő jön.

gyakorolhatta azt, aki pedig a király helyettese volt. A bgrímás beszédjében az ilyen megkérdés ellen nyilatkozott, pedig hát hogyan foghat a kongresszus, illetőleg a 27-es bizottság a tervezet kidolgozásához, ha nem tudja, milyen határok között mozogjon, illetőleg hogy mi lesz az autonómia tartalma.

Azt hiszem, ez a kérdés nagyon fogja foglalkoztatni a szombati ülést s az első összeütközések itt kezdődhetnek.

A püspöki kar sem mondta, mit enged, a király se irt le, mit ad át, illetőleg ruház át az autonómia, tessék akkor hozzáfogni a dologhoz! De azt hiszem, a képviselők rajta lesznek, hogy ez a homály végrevalahára szétoszoljék.

Teljesen megbízható helyről tudomást szereztem mindkét állásponttól. A püspöki karnak nehé a helyzete, mert a sz. szék ellenzi az autonómiát, úgy látszik tévesen vagy legalább nem elég világosan informálták annak a hatásköréről. A sz. szék a laica repraesentatio-t úgy fogta föl, mintha a világok kezébe kerülne az egyház egész és csak a püspöki kart megillető iurisdikciója, amire persze senki sem gondol.

A míg azonban ezen helyes információval segíteni lehet, egészen különös a kormány memorandum, melyet az autonómia hatásköréről a Felsőnek nyújtott át s mely a kormány álláspontját jelzi.

A főpap-jelölésre az autonómiai tanácsnak „votum consultativumot” hajlandó engedni, az alapok ellenőrzésére némi befolyást, a középiskolákra pedig csak annyit, hogy azoknak „kath. jellegét ellenőrizhesse”.

Ennyi az egész, ez lenne a kormány szerint a kath. autonómia tartalma. Semmi jogot sem akar visszaadni, a mi a katolikusoké, csak némi árnyékhatalmat, mely mellett megmaradna minden úgy, amint ma van.

Ezt persze a világ előtt rejtegetik és már azt is előre jelezhetem, hogy a Felső, ha a kongresszus, mint készül, kérdést intéz hozzá, ezt a feleletet fogja neki adni.

Az ország katolikusai ebből fogják magoknak megmagyarázhatni mind azt a nehézséget, melylyel a kongresszusnak meg kell küzdenie.

A kormány álláspontjának elfogadása a katolikusok jogairól való teljes lemondást jelentene, mert erről az alapról semmit sem lehet fejleszteni tovább, ez teljes földadást jelent.

Mit fog a kongresszus tenni, azt bajos ma előrelátni, azt az egyet azonban előre kizártnak lehet tekinteni, hogy a mai kongresszus a kormány tervének adja oda magát kötélnék.

Aztán mégis meggondolta magát, és elébe állt a férje urának.

— Laci! én nem értelek — szolt duzzogva. Dankóvszky farkas-szemét nézett vele. Sápadt volt, ajkai reszkedtek, s villogó szeméből inkább fájdalmat, mint harag szikrázott.

Aztán lassan, szóttagolva kérdezte:

— Kinek irtad ezt? — s mutatta a levelet. Annus tágra nyílt szemekkel nézett reá. Rendkívül meg volt lepette, s világosság kezdett derengni agyában.

— Kinek? Hát Árpádnak, hisz rajta van.

— De micsoda Árpádnak! akarom tudni, és igazat felelj. Jaj lesz, rettegj, ha nem szólsz igazat.

Annuska nagyon felkacagott.

Dankóvszky durván érinté meg karját, de az asszony hizelegve fogta át nyakát másik karjával, s kedvesen szolt:

— Hát a fivérem nem Árpád? Te, te nagy csacsi! S hát már elfeledted, hogy felkért keresztmamádnak, s én gratuláltam neki. Oh! te...

— És hát most hol voltál? — kérdezte elhűlve, Annuska karját elbocsájtva Laci.

— Mikor elmentem, pompásan aludtál, így nem akartalak háborgatni. Hát a mamánál voltam; szegény kis babánk annyit szenved a fo-

Sok függ a püspöki kor magatartásától, ha az kezét fogja a kongresszussal, a katolikusok jogainak meg a mai törvények keretén belül lehetséges visszavívásáért, a dolog nagy fordulatot vehetne, mert egységben az erő s a 8 millió katolikus nagy tényező, ha összefog, no de hát hogy mi lesz, meglátjuk.

Ezen sorokban egy kis világosságot akartam deríteni, a ma még homályos kérdésre, föllebbtven a kulisszákat fedő fátyolt, hogy lássunk tisztábban, mert sok homályos tényező befolyásolja az elhagyott katolikusok ügyeit. Ha végre valahára legalább mi fognánk össze.

Gr. Károlyi István Nyitra megyéről. A szakolcai gyűlés óta gr. Károlyi István most szólalt meg először nyilvánosan, vagy legalább a gyűlésről most nyilatkozik először a szatmári Széchenyi társulat gyűlésén. Beszédének Szakolcára vonatkozó részét itt hozzuk bizonyítékul, hogy a nyitrai megyei közállapotokat, nem csak mi, — a néppárti lap — hanem a Fmke. nagy lelkesedéssel megválasztott elnöke is megbélyegzi érdem szerint. Halljuk csak, hogyan itéli el gr. Károlyi a nyitrai főispán hajesárjait:

Tisztelt nagygyűlés!

Őszintén szólva majdnem megijedtem ama pillanatban, melyben Kováts Eduard ó nagysága 8 nappal ezelőtt a nagykárolyi várban így szólt hozzám: „Nem volna-e hajlandó méltóságod a Széchenyi-társulat ez idei közgyűlésén elnökölni és egy beszéddel az ülést megnyitni?”

Én? . . . ? ez egy szó volt válaszom. Igenis uraim, majdnem megijedtem, mert a közművelődési gyűlésnek hallatára eszembe jutott önkéntelen Szakolca:

Szemeim előtt láttam ama lelkes, kegyelet-érzettel áthatott, tapintatos, illemtudó, udvarias és hangulatot csinálni igyekvő alakokat, kik szellemes közbekiáltásaikkal valódi csardai jeleneteket idézve elő, megbotránkoztatták a messze vidékekről oda zarándokolt magyar érzelmű művelt közönséget.

Hogy ezen nagyhangú urak engemet beszédem elmondásakor folytonosan zavartak, az én reám nem valami nagy hatást gyakorolt, belátva rögtön, hogy e tüntetés nekem még kevesebb kárt fog okozni, mint hasznót a tüntetőeknek: voltam én már életemben nehezebb helyzetben és nagyobb veszélyben is, mint Szakolcán! . . . azt azonban bevallom, hogy fájdalmasan érintett ama körülmény, hogy éppen a Fmke nagygyűlését választották komédiájuk színhelyeül, mert a mennyire becsülni tudom a tiszta meggyőződésből fakadt, élet-halál harcot is vívni kész elvi küzdelmet, épp annyira utálok és megvetem azok eljárását, a kik egy magasztos nemzeti cél elérése utáni törekvést, küzdelmet, csupán pártegyéni érdek, vagy egy

gacsakja miatt, tanácsért mentem a mamához. Ő csak jobban tudja az eljárást, kilenc gyereket nevelt. És te borzasztó rossz, kiállhatatlan ember vagy!

— De édes Annuskám, mikor úgy szeretlek, és a fivér, az soha sem jut az ember eszébe. Aztán, mintegy prédájával felsült oroszlán, szörnyen feszélyezve érezte magát. Nem örült a kapott felvilágosításnak, hanem — tudja Isten — jobb szerette volna, ha a gyanúsításnak alapja volt volna. De hát nem volt, s így is jó. Aztán feleségére borult, hogy egy gyöngéd öleléssel kárpótolja a bántalomért.

— Menj! ne csókolj meg. Én nem akarok olyan embert szeretni, aki úgy tud kételkedni.

— Édes angyalkám, bocsáss meg. Mi férfiak oly tehetetlenek és ügyetlenek vagyunk, és oly nagyon tudunk szeretni. Haragszol még, édes?

— Jaj, nincs is időm haragudni. Mindjárt itt lesz az este, s még annyi a dolgom. Oh! hisz olyanok is vagytok ti férfiak — szolt aztán gyöngéden, elmerülve a férje szeméiben.

— Milyenek Annuska? — nevetett Dankóvszky.

— Hát — csak olyanok, mint mi. Egyformák vagyunk mindannyian.

Schwartz József.

ember iránti ellenszenvből nehezítik meg, vagy teszik lehetetlenné.

De hiába, a már egy-szer megtörténtet meg nem történte tennünk nem áll hatalmunkban! Kár lenne erre egy szóval is többet vesztegetni. Szegényljkék magukat első sorban azok, a kik rosszul betanított és betanult szerepük eljátszására meggondolatlanul vállalkoztak!

Városi közgyűlés.

Nyitra város képviselő testülete november hó 10-én Kostyál Pál polgármester elnöklete alatt tartotta rendes havi közgyűlést. A rendőrkapitány havi jelentéséből kivettük, hogy Nyitra város október hó végén katonaságon kívül 17,353 lakost számlált, ezen számban benfoglaltatik 750 cseléd és 260 idegen.

Az 1896. évi házi pénztári zárszámadások megvizsgálására kiküldött bizottság azt rendben találta, hanem kifogásolta, hogy a bérlők a béreket rendszeren és pontosan be nem fizetik, a városi pótdadó-hátralek pedig 19,000 forintra rüg. Weiss Dávid, volt városi regálehrő, 460 frttal hátralekban van, és a költségvetés nem szerkesztetik a tapasztalati év szerint, hanem évről évre sablonszerűen a tételek csak lemásoltatnak, és ezért rendtelenségek fordulnak elő a háztartásban, a mennyiben például — vannak olyan kiadási tételek, melyek már az év első negyedében teljesen kimerítettnek.

Dr. Kállai Armin jelzi, hogy a hátralek csak a papíron van meg, mert több hátralekot már régen kellett volna leírni, mivel az illető hátralekosoktól soha be nem szedhető, s ezért a pénzügyigazgatóságot okolja, mely azokat leírni nem engedi. Dr. Janits Imre védelembe veszi a pénzügyigazgatóságot, de a városi pénztárnok ellen fordul, vádolván őt tulzó pontossággal az adó-behajtás körül. A pénztárnok, ugymond, a nagyobb és pontos adófizetőknek nyakára küldi minduntalan a végrehajtókat, mert azt gondolja, hogy azok jobban fizethetnek, mint mások; és javasolja, hogy a pénztárnok utasítsák, hogy a nagyobb adófizetőket, kik ugyis negyedévenként pontosan fizetik adójukat, ne zaklassa. (Azt hisszük, hogy előre senki sem tartozik fizetni, ha pedig hátralekban vannak, sokkal méltányosabb, hogy a nagyobb adófizetőket „zaklassa” előbb, mint a szegény embereket, mert ezektől egyrészt több folyik be, másrészt meg a humanizmus is megkivánja ezek elnézését. Szerk.) Javasolja, hogy küldessék ki egy szűkebbkörű bizottság, mely az adólajstromokból a fizetési képtelen adóhátralekosokat kiveszi. Ezen bizottságba be lett választva Huszár István és Boxhorp Vilmos, hivatalból pedig részt vesz benne a polgármester, pénztárnok és számvévo.

A községi választók összeírása jogerőre emelkedvén, tudomásul vétetett. Az 1898. évre összeírt legtöbb adófizető városi képviselők sorrendjének megállapítására és a névjegyzék kiigazítására kiküldetett Nécsey Endre és Crausz Vince, és határozatott, hogy a f. évi december hó végén kilépő képviselők helyébe az új választás megejtése végett az alispánhoz felterjesztés intézteni fog.

Az igazoló választmányba Horvát Sándor és Crausz Vince lettek beválasztva. A házipénztár szükségletére a járda és csatorna tervményből felvett 2600 frt előleg jóváhagyólag tudomásul vétetik, és meghagyatik, hogy ezen, valamint az előbb felvett 7000 forint az illető alapnak megterítésék.

Horvát Sándor főgimnáziumi igazgató előterjeszti a főgimnázium I. párhuzamos osztályának fentartási költségeiről szerkesztett számadását az 1896/97. tanévre, mely szerint 42 frt fölösleg mutatkozik.

A várhíd tárgyában határozatott, hogy miután a híd már jó karban van, és mert a miniszter ehez a feltételhez kötötte a hidnak az állam tulajdonába való átvételét, újabb felterjesztés in-

4
tezendő a miniszterhez, a vámszedési jog elu-
yere érdekében.

Mérey Vince a városi szerv. szabályrendelet
módosítása céljából kiküldött bizottság elnöke ezen
tisztsegről lemondván, helyébe dr. Janits Imre
választotta meg, tagokul pedig dr. Gyürky Gejza-
Árpási Imre, Rédeky Géza, Ocskay László és ifj.
Bokros János.

A városi házi épületben levő 2 bolti helyiség,
az eddigi bérlőknek újabb 3 évre 1/2 évi felmon-
dással kiadatott. Kubinyi tudni akarja, hogy a
fogasztási adó bérlők által kibérelt városi házi
sarki bolthelyiségekért mennyit fizetnek. — Ocskay
számvevő felvilágosításul mondja, hogy 170 frtot,
mire dr. Kallai Armin csodálkozásának ad kife-
jezést, és indítványozza, hogy adassék újból bérbe,
és ő szerez a városnak oly bérlőt, ki évi 300
frtot fog fizetni.

Polgármester jelenti, hogy a megyei közigaz-
gatási bizottság Libertinyi Gusztáv kir. tanfelü-
gyelő javaslatára elrendelte, hogy a város IV.
kerületében (a volt Párutca) egy új elemi iskola
állítassék fel. A városi róm. kath. iskolaszék azon-
ban ezt ellenzi, mert arra szüksége nincsen. A
r. k. iskola megfelel teljesen a követelményeknek
és tulszofolva nincsen. A tanács is ez értelemben
teszi javaslatát. Árpási teljesen osztja a r. kath.
iskolaszék nézetét és hivatkozik arra, hogy mi-
után a tanfelügyelő állandóan a törvény ellenére
Galgócon lakik, az itteni viszonyokat nem is
ismeri, s a tanács pedig tegyen előterjesztést,
hogy a tanfelügyelő állandó lakhelyét, úgy a mint
azt a törvény előírja, a vármegye székhelyére
tegye át, mert az a kifogás, hogy lakás hiány
van, Nyitra ma már nem létezik, mert Rédeky
városkapitány kijelentése szerint jelenleg a vá-
rosban 270 üresen álló lakás van. Falusi jellegű
iskolára pedig nálunk szükség nincsen. — Ilyen
értelemben fog a város a közigazgatási bizottság-
hoz is felírni.

A nyitrai szepítő egyesület értesíti a város
közönségét, hogy a polgármesteren kívül a kép-
viselőtestület 5 taggal képviseltesse magát. Dr.
Thuróczy Károly javaslatára dr. Janits Imre, Mor-
ton József, Huszár István, Crausz Vince és Bor-
csányi Ágoston városi mérnök megletek választva.

Ugyancsak a nyitrai szepítő-egyesület folyamo-
dik a városhoz, miként a Zobor ormán levő mil-
lenárius emlékhöz készitendő terpentin uthoz 600
frttal járuljon. A képviselőtestület azonban csak
200 frtot szavazott meg, s azt is két évi részle-
tekben fizetendi (1898 és 1899.).

A „Nyitricska“ csatorna kiépítése és rende-
zése tárgyában két terv érkezett be. Az egyiket
a kulturmérnökség készítette, mely szerint a fo-
lyócska medre egész hosszában ek alakra mélyben
ásatnak és oldalain 80 cm. magasságyra
kiköveztetnek. Ezen művelet belekerülne 2400
frtba. Ezen tervet a képviselő-testület elfogadta
azzal, hogy a költség 25% a város, 75% pedig
az összes érdekelt viselendik. A másik terv
9200 frtba kerülne. Ez pedig nem akar mást,
mint hogy a „Nyitricskát“ a „Korona“ vendéglő
felső végétől kezdve a káptalani ház alsó végeig
beboltoztatni, telepét pedig parkiroztatni akarja,
és rajta sétányt létesíteni. A közgyűlés elvben
ugyan elfogadja ezt a tervet is, de csak akkor
gondolja kivihetőnek, ha a vármegye kimondja,
miszerint hajlandó-e ezen költséghez 50—60%-al
járulni.

A volt téglaházi bérlők kérvénye, hogy 1760
frtnyi behátralekát havonként 200 frtnyi részle-
tekben törleszthessék — elvetetett és az ügy
perlés végett a városi ügyésznek kiadatni rendel-
tetett.

Több háziúr azon kéréte, hogy a járdák és
házi csatornák egész költsége a köveztvám ter-
hére vésessék át, elűttetik. Crausz Vince pedig
panaszodik, hogy a járda utáni hozzájárulási
költség igazságtalanul van kivette, úgymond órá
kivetették 200 frtot, holott egy másik Gyürky-

utcai háztulajdonos csak 15 frtot fizetett, és sok-
kal nagyobb és jobb járdát kapott háza elé.
Crausz még előadja, hogy a Piarista-utca a mely-
ben lakik, még nagyrészt köveztve sincsen, csator-
nája általában nincsen, a világítás pedig gyaláza-
tos: a járda pedig „uraságoktól levetett kövekkel“
van kirakva. Határozottat, hogy után érkező
konkrét esetekre vonatkozó panaszok a tanács
által megvizsgálandók.

Végül a csinesi kert eddigi bérlőknek 6 évre
újbol adatott ki, de azzal a meghagyással, hogy
fakerítéssel vegye körül, mert a városi faiskola
oda fog valamikor elhelyeztetni.

Levelezés.

Kiszuczsa-Ujhely, nov. hó 11.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Csodálkozom a szabadelvű „urak“ nagyon
és kérde-kérdezik egymástól, ugyan mi lehet
oka, hogy a köznép egyre jobban idegenedik el
a kabáttól s különösen azoktól, akik oly nagy
garral vallják magukat szabadelvűeknek?! Sokan
azt hiszik, hogy itt igaztók keze működik a hát-
térben, mert csak így lehetséges, hogy ha egy
néppárti azt mondja egy kenytelen-kelletlen kor-
máypártinak: te liberális, ezt ma már besület-
sértésnek veszi az akként aposztrofált polgár, és
a bíróság előtt keres elégtételt.

No hát, aki ennek alapos magyarázatát
óhajtja, annak csak azt ajánlhatjuk, kísérje figye-
lemmel azoknak az uraknak működését, kik oly
nagy garral vallják magokat szabadelvűeknek, és
tisztában lesz a dologgal. E sorok írója is szol-
gálhat egy kis felvilágosítással ez ügyben, any-
nyival is inkább, mert jó ideje már pártatlan
szemlélője annak az áldatlan harenak, mely a
néppárt és a kormánypárt között folyik.

A nép ezen leküzdhetlen idegenkedésének
első és legfőbb oka véleményünk szerint az az
önkeny, az a mennel kevesebb politikai érzékre
— majd azt mondanok híg velőre valló „sic volo,
sic iubeo“ eljárás, melylyel a politikai tisztvise-
lők a polgárok személyes szabadságát és törvény-
biztosította szabad választási jogát lábbal ti-
porják.

Hogy ez így van, arról az a falusi, köz-
nép, közvetlen tapasztalásából annyira meggyő-
ződött, hogy nincs az az ember, aki ezt fejből
kiverhetne.

Ezen meggyőződést csak újból megerősítet-
tek a népben, a mi liberális uraink midőn a
választóknak 1898. évre szóló névjegyzékét „a
maguk módja szerint“ összeállították. Ne csodál-
kozzék ezek után senki azon, hogy nálunk a
kabátnak a köznép előtt nincs hitele, s az elke-
seredés nőttön-nő!

Az összeíró bizottság elnöke nálunk — úgy
tudjuk — Haydin Imre főszolgabíró, tagjai: id.
Seide József Povináról, Spokovszky József Bu-
datinról és Hlucsil Kajetán körjegyző voltak.

Hogy miket műveltek ezek az „urak“, ho-
gyan irták össze a választókat, elhiinni is nehéz.
Annyi bizonyos az a liberális „művelet“, melyet
itt nálunk végeztek, a törvénynek lábbal tiprása
és a szabadságnak szatyrája. De beszéljenek he-
lyettünk a tények. Előre bocsátjuk, hogy az
adatokat teljesen hitelt érdemlő forrásból meri-
tettük.

A választási törvény értelmében a válas-
tók összeírásának határideje és helye 8 nappal
előbb közhírré teendő. Ezt nálunk egyszerűen
ignorálta a bizottság — nyilván csak azért, hogy
az érdekelt közönség arról tudomást ne szerez-
hessen.

Tehát az első lépés már a törvénybe üt-
közök.

A bizottság törvényadta jogával élve meg-
állapította a negyed urbéri telek után járó ál-
lami adó minimumát, alapul véve idősbb Kostliár

Pál földésznek negyed telkét, akinek állami egye-
nes adója 133 frt teszen

A ki a dologhoz csak kissé konyit is, tisz-
tában van vele, hogy mindazok, akik 133 frt s
még inkább azok, akik ezen összegnél több egye-
nes állami adót fizetnek választói jogosultsággal
bírnak, és a választók névjegyzékébe felveendőek
voltak.

Es mi történt nálunk? Ifj. Budinszky Pál,
aki 136 frt, Hohos Pál, aki 205 frt, idősbb
Horniss Ferenc, aki 963 frt, Brezní-Zottner Pál,
aki 267 frt, Kostliár József, aki 700 frt, Tep-
lican-Csepelka Mihály, aki 419 frt, Franka Ist-
ván, aki 217 frt, ifj. Surman József, aki 448
frt, Czigányik János, aki 438 frt, Sztariuszky
Ignác, aki 150 frt, Smikol Kolkuša Tamás, aki
187 frt, Maczaska András, aki 140 frt, Sztar-
inszky Péter, aki 190 frt, tehát a bizottság
által megállapított minimumnál többet fizetnek
egyenes állami adóba, a választók névjegyzékéből
kihagyattak és a bizottság jóvoltából 1898-ban
választói joggal nem bírnak.

Kérdjük lehetséges-e ez egy országban,
melyet szentesített törvények szerint alkotmá-
nyosan igazgatnak?! Másutt talán nem! Nálunk
Magyarországban s kivált Trencsenyében,
Szalavszky bírodalmában, ahol az igazság rég
elpusztult s a jog kéregető koldussá lett — saj-
nos — lehetséges.

Es az urak, csodálkoznak még azon, hogy
ez az egyszerű köznép, Szibéria deportáltjainak
s Afrika rabszolgáinak sorsát elviselhetőbbnek
tartja, mint a „szabad magyar állampolgárét“ ez
idő szerint.

Az 1875. törvény VI. sz. 1. §-a azt mondja,
aki mult évi adótorozását április hó 15-ig le
nem róttá, a folyó évi választói névjegyzékbe fel
nem vehető. Es Kiszuczaujhelyen miképen respek-
tálják a törvény határozott intézkedéseit?! Az
1897. évi adófizetők lajstromában (B. tabella), me-
lyet bárkinek van joga megtekinteni, a követke-
zőket találjuk:

143. f. szám alatt: Kvassay Attila közgyám
hátralekban van, melyet a fizetési napló 37. száma
alatt csak május hó 3-án fizetett meg. Am azért
Kvassay a szavazók lajstromába felvetetett; 173.
sz. alatt Melis János szolgabírói irnok hátrá-
lekban van; 153. sz. alatt Neuman Samu, (aki-
nek összes adója 570 frt teszen) hátralekban
van; 379. sz. alatt Neuman Zsigmond; 158. sz.
a. Policzer Dániel hátralekban vannak, — s
mindennek dacára az 1898. évre szóló választók
névjegyzékébe felvétettek.

Az 1874. évi XXXIII. törv. 5. §-a szerint
felveendőek a választók névjegyzékébe mindazok,
akik házbér vagy általános jövedelmi adó címén
10 frt 50 krt fizetnek. Akik fentjelzett összegnél
kevesebbet fizetnek, választói jogosultsággal nem
bírnak.

Kiszuczaujhelyen mit látunk? Joachimovicz
Adolf (van-e ki e nevet nem ismeri?) 10 frt 40
krt, Grünfeld Móríc 3 frt 30 krt, Neuman Zsig-
mond 9 frtot, Nürnberg Schája (Nem Kolomiából
való-e?) 4 frt 60 krt, Pakos László 3 frt 20 krt
fizetnek ezen címen (más jogcímek egyáltalában
nincs), hanem azért a választók névjegyzékébe
felvétettek; ellenben Jankovszky Lajos (62. f. sz.
alatt), aki 17 frt 54 krt, Melis István tanító, aki
csak házbér-adó címén 16 frt 80 krt fizet, ugyan-
azon lajstromból kihagyattak. Hogy miért? Erre
csak a fentisztelt bizottság és azok tudnának vá-
laszolni, akik ezen diszes kompániát a választók
összeírásával — ismerve embereiket — megbízták.

Nem jut-e eszökbe az uraknak, hogy ez a
„szabadelvű“ eljárás végre is megboszulhatja
magát?!

De bejutottak a választók névjegyzékébe
még mások is, minden törvényes alap és jogcí-
m nélkül. Így Cselkő Jenő Trencsenben lakó megyei
irnok, ifj. Belacsek István orvosnövendék Buda-
pesten, Neuman Viktor ismeretlen helyre távozott

volt szolgabírói irnok, Pakos Gyula orvosnövendék Budapesten, Neuman Viktor ismeretlen helyre távozott volt szolgab. irnok, Porgesz Adolf, a helybeli jegyző irnoka, stb. stb. Egyszóval a fönttiszelt bizottság olyan „szabadelvű műveltet” követett el az összeírás alkalmával, hogy az eredmény láttára, arcába szökik az ember vére s csak az a tudat küzd bennünk a kétségbeesés ellen, hogy nem tarthat már soka így!

Mint szavahihető forrásból értesültem, mind ezen törvénytelenül elűtött vagy a lajstromba jogcím nélkül felvett esetekre nézve a feliebezés a kellő időben s kellő helyen benyújtott. És ugyan mit gondolsz — nyájas olvasó — milyen eredménnyel? A törvény határozott rendelkezése ellen jogtalanul kihagyottakból egyetlen egyet sem vettek fel a szavazók lajstromába. X.

Ujdonságok.

Dr. Dudek János barátunk, mint t. olvasóink a napilapokból is értesültek, az autonómiai kongresszuson a korjegyző tisztét viselte. A megnyitó ülésen a kijelölt korjegyző dr. Prohászka Ottokár meg nem jelent, s kivül dr. Dudek János a legfiatalabb tagja a papi képviselőnek. Rendes körülmények között, ha az ember fiatal, az csak szerencse, nem pedig érdem; de rá nézve érdemnek nevezhető, hogy azok közé küldöttük képviselőnek, kik közt legfiatalabb, s elmondhatjuk Carrarával, hogy fiatal ugyan, de olvasott — öreg könyveket.

Személyi hírek. Assakúrti jegyzőnek Bartaky József, Nyitra-vidékinek pedig Szuchony István lett helyettesnek kirendelve. — Fodor Gyula totmegyeri, Petkes Kálmán komjáthi anyakönyvezetőkké, Schurmanna Ferenc handlovai, Turcsányi József nyitra-rudnói anyakönyvezető helyettesekké nevezettek ki. — Szlamkay Henrik podhragyi tanítónak lett megválasztva. — Arthner Kálmán, honvédfőhadnagy Nyitráról a pozsonyi kerületi parancsnoksághoz lett áthelyezve. — A pénzügyminiszter Czaf Károly pénzügyminiszteri számellenőrt a nyitrai pénzügyigazgatósághoz számvizsgálóvá nevezte ki.

Orvosi kinevezések. Dr. Barsi Jenő, érsekújvári orvost Budapest székesfőváros közgyűlése a Józsefvárosi kerület orvosává; Dr. Mesáros Gábor, ugyancsak Érsekújvár szülötte, Aradmegye Kis-Pereg községe körorvosává választott.

Iskolalátogatók kinevezése. A valás- és közoktatásügyi miniszter az 1897.98. iskolai tanév tartamára kiterjedő hatályal az érsekújvári főgimnáziumhoz Zoltván Irén, Érsekújvár fiát, bencés tanárt iskolalátogatóvá nevezte ki.

A nyitrai kath. kör alakulásának 5. évfordulójára f. hó 18-án csütörtökön barátságos vacsorát rendez, melyre a vidéki tagok is tisztelettel meghívottnak. A részvételi jegy 1 frt 50 kr borral együtt.

Adomány. A nyitrai szépítő-egyesület kérelme folytán, a zabori ezredéves emlékműhöz vezetendő utak rendezéséhez szükséges költségre a vármegyei törvényhatósági bizottság 200 frtot adományozott.

Hivatalvizsgálat. Lehoczky Kálmán, v. b. titkos tanácsos, a pozsonyi kir. ítélőtábla elnöke e hó 8-án érkezett városunkba s az egész hetet itt töltötte, most csak szombaton délután utazott el. A magasrangu látogatás a nyitrai kir. törvényszéknek szólt, a hol hivatal vizsgálatot tartott. Ugy halljuk — a mennyiben az olyan elzárkózott testületekből, mint a bíróság, nehezen kiszivárgó híreknek teljes hitelt adni lehet — hogy a táblai elnöknek csak a vezetésben észlelhető némely hiányok miatt volt kifogása, melyek azt okozták, hogy itt-ott egyes ügyek elmaradtak. A bírák működésével a minőség dolgában meg volt elégedve. A táblai elnöknel azonban sem a bírák, sem az ügyvédek testületileg nem tisztelegtek, a mi mintha némi feszült viszonyra engedne következtetést. Az igazságszolgáltatás érdekében — azt hisszük — nem igen áll az ilyen legalább is *nem bizalmasnak* jelezhető viszony.

A kongrua rendező bizottság e héten a nyitrai és besztercebányai egyházmegyékhez tartozó plebániákkal foglalkozott. Ez utóbbiakkal teljesen végzett. Jövő héten sorra

kerül és pedig nov. 15-én Nyitra-Zerdahely, Appony, Szolcsán; 16-án Üregh, Darázi és Elefánth; 17-én Kolon, Gerecsér és Pográny; 18-án Zsere, Szalakusz, Nyitra (alsó- és felső-város); 19-én Vesztenic, Szucsán és Belic. A tárgyalás, mint értesülünk, minden nagyobb nehézség nélkül megy. Az alispán ugyan az első, aki fenakad, de egyuttal ő az első, aki, mihelyt felvilágosítják, enged; úgy hogy a bizottsági tagok teljes elismeréssel vannak irányában.

Vizbefut. Tegnap november 13-án reggel az Arpád gőzmalom munkásai a gépházban levő nagy vastartó vizében egy emberi testre akadtak, kiből az odavaló Singer Hermann 44 éves napszamosra ismertek. Singert pénteken este 6 óra tájban utoljára látták a malom munkásai és ez időtájt kellett neki a vízbe esni, a melyben halálát lelte. Öngyilkosság-e vagy véletlen szerencsétlenség forog-e fenn, meg nem tudható.

A gimnázium jövedelme. Lapunk mai rovatában olvasható, hogy a város által fenntartott párhuzamos gimnáziumi osztály a városnak nemcsak áldozatába nem kerül, hanem ez évben még 42 frt jövedelmet hozott, t. i. a tandíjakból. A nyitrai gimnáziumnál tudvalevőleg azon abnormis állapot áll fön, hogy három osztály a nyitrai püspök által tartatván fön, a tandíjt a püspök által fenntartott osztályokban is az állam szedi, sőt a püspök növendékei éppen ezekben az osztályokban kénytelenek „alázatosan folyamodni” a miniszterhez, s nagyon örülnek, ha hébe-korba néha sikerül egy kitünő növendéknek tandíjmentességben részesülni. — Hogy ez a tandíj nem csekélység, bizonyítja nem csupán a tandíjmenteknek sopánkodása, hanem az is, hogy a város, mely egy párhuzamos osztály felállítására vállalkozott, nemcsak a fenntartási költségeket fedezte a bevett tandíjból, hanem még 42 frtnyi hasznót is huzott. Ha az illetékes körök — kik annak idején a tandíj maguknak biztosítani elmulasztották — e jogot újra élesztenék, nemcsak saját papnövendékeiket részesíthetnék tetszés szerinti tandíjmentességben, hanem e jövedelemben más egyéb katolikus tanulók is részesülhetnének. Ujra felemljük szavunkat a szegény katolikus tanulók érdekében, azon reményben, hogy az annyiszor hangoztatott tandíj-kérdést, végre valahára mégis csak megfogják oldani.

Költözködő csendőrök. Nagy-Kér községben elhelyezve volt csendőr különítmény mult hó 29-én Komjáth községbe költözködött.

Sötétségből a világosságba. Dubrovay János, az Érsekújvár város templomi karnagyát oly szomorú sors érte, hogy mindkét szemét elborította a hályog s ki volt téve annak, hogy hátralevő napjait örökös sötétségben élje át. Jó szelleme azonban Ottava Ignác egyetemi tanár kitünő szemgyógyászhoz vezérelte, a ki a jobb szeméről a már érett hólyagot szerencsésen levette Dubrovay bátyánk már haza is jött Budapestről, akinek azonban még vagy két hétig akarata ellenére is a sötét szobát kell őriznie.

A vágsellyei leletek. A régészeti kutatások sok érdekes adatot hoznak felszínre az ember őskoráról. Gresznárik József „Archeologiai Értesítőben” a következőket írja a vágsellyei leletről: Több évi észleléseim folytán azon meggyőződést nyertem, mikép Vágsellye tája ősi idők-től fogva ember lakta volt, talaj formáció, egyes mondák ott talált leletekről, különösen régi edényekről, mindinkább megerősítik bennem a hitet, hogy feltevéseim nem alaptalanok. 1893. évi nyár folyamán felügyeltem a negyedi határban akkoriban folyó parterősítési munkálatokra, midőn egy napon a partásatások közben egyik emberem azon hírrel lepott meg, hogy egy helyen cserépedények maradványaira akadtak a munkások. Siettem a helyszínére, sajnálatomra későn érkeztem, mert a földásók, kik eleinte holmi kincseket véltek lelni, midőn reményüket meghusitva látták, a cserepek legnagyobb részét már vízbe dobálták; ennek dacára sikerült még egy nagyobb katlan alakú hamuverednek maradványait, mely 35.5 cm. felső, 37 cm. közép (kihasalású) átmérőjű, 22 alsó és 51 cm. magas lehetett, továbbá 17 külön-külön formájú kisebb edénynek töredékeit megmenteni, köztük kivált különösen oly sokatlan alak, mely látszólag főzésre vagy zsíradék felolvasztására szolgálhatott, voltak továbbá: két drb kőbuzogány töredéke, több darab kovakő, egy vastör, egy bronz függő vagy gyűrűdarabok, továbbá több ló és kutya fog. Az urnában pedig találtatott egy némi (elégett) csontmaradék, meg egy néhány emberi zápfog, többi között valami

piros földnek maradványa. Az egész több mint egy négyszögmetert elfoglaló terület egykoron egy égetett földből készült fedéllel betakarva lehetett, mely az időtől behorpadott és melynek 4—5 cm. vastag maradványai tömérdek mennyiségben előfordultak. Az is lehetséges, hogy a sírhelynek falait képezték; megjegyzendő, hogy ugyanazon helyen ezelőtt évszázadokon keresztül csordajáró, meg egy erősen igénybe vett közlekedési út létezett. — 1895-ben épült a vágsellyei határban az új Vág folyó menti töltés. Ennek anyagödreiben több helyütt találtatnak emberi csontvázak, épület és állatok maradványai. Legérdekesebb volt azonban egy hely, a hol három rétegben egymás fölött találtatnak csontmaradványok, első rétegben mintegy méter mélyen volt 6—7 emberi csontváz egy rakáson. Másik rétegben k. b. 1.60 m. mélységben találtatott egy csontváz maradványa, mellette 1 kalapács, 1 fogó, 1 véső, 1 sarló és 1 lópatkó maradványa, meg egypár timsó darab. Harmadik rétegben 2.36 m. mélységben találtatott több cserépmaradvány közt két emberi koponya, melynek egyike egészen porhanyós állapotban még meglehetősen konzervált. Ezen két koponyának a mai emberi nemtől erősen eltérő alakja vonta magára figyelmemet, először a hátrahajtott, szemöldök táján erősen kifejtett szemüregesont, előre nyuló állkapocs, mely a homlokesonttal nem egy derék, hanem hegyes-szöveget képez, mint nem mindennapi jelenség. — Még csak annyit jegyzek meg, hogy a másik porhanyós koponya, amennyiben kivethető volt, ugyanezen fajhoz tartozhatott, csak hogy sokkal nagyobb és erősebb emberé lehetett.

Nyitra-Zsámbokréten f. hó 7-én volt az ottani izr. hitközség nagy költséggel felállított házának — melyben az izr. iskola is van — felavató-ünnepele nagy számu közönség jelenlétében. Az ünnepély lefolyása a következő volt: A gyermekek elénekelték Kölcsey himnuszát, mely után Láng Bertalan, az építő-bizottság elnöke, dr. Hoselitz Ferenc iskolaszéki elnök és Neumann Mór rabbi hazafias szellemű beszédeket tartottak. Az ünnepség a „Felavatás” című óda elszavalásával ért véget.

Középiskola Vágszereden. Pozsonymegyének ezen élénk kereskedelmi városkájában már régebben mozgalom indult meg az iránt, hogy középiskolat kapjon. Ez a terv most egy komoly lépéssel közeledett a megvalósulás felé, mert a városi képviselő-testület legutóbbi közgyűlése 34000 koronát deponált e célra regále kötvényekben és 20 évre terjedő évi 2000 korona hozzájárulást szavazott meg a felállítandó gimnázium föntartására. Az erről szóló jegyzőkönyvi kivonatot küldöttség vitte el Szalavszky főispánnak, ki a maga részéről minden lehető megígért arra nézve, hogy e nemzetiségi szempontból is annyira kívánatos törekvés celt érjen.

Nyitra megyei kórházak október havi betegforgalma. Nyitrai közkórházban szeptember hóról maradt 110, októberben felvételt 92, összesen 202, elbocsájtott 83, meghalt 14, maradt 105. Nagy-tapolcsányi közkórházban szeptember hóról maradt 47, októberben felvételt 79, összesen 126, elbocsájtott 67, meghalt 3, maradt 56. Érsekújvári közkórházban szeptember hóról maradt 17, októberben felvételt 31, összesen 48, elbocsájtott 22, meghalt 3, maradt 23. Privigyei járvány-kórházban szeptember hóról maradt 6, októberben felvételt 8, összesen 14, elbocsájtott 7, meghalt 0, maradt 7.

Gyümölcs-csemeték kiosztása. Darányi miniszter rendelete folytán az allami faiskolákból és a szakiskolák kertészeteiből gyümölcs-csemeték, gyümölcs-ajtványok, ojtóvesszők fognak a jövő év tavaszán részben olcsó áron, részben pedig ingyenesen kiosztatni. Azon egyházak, közsegek, iskolák s egy-két holdas földművesek, tanítók és szegényebb javadalmazásu lelkészek, kik ingyen csemetéket óhajtanak szerezni, forduljanak a f. évi december hó 15-ig a nyitra megyei gazdasági egyesület titkári hivatalához. A földművelésügyi miniszterhez címzett és 50 kros bélyeggel ellátott kérvények szinten ide küldhetők be.

A posta köréből. A pozsonyi m. kir. posta- és távirda-igazgatóság értesíti a közönséget, hogy a „postai megbízásokat” tartalmazó ajánlott leveleket Bulgáriába, Dániába, Görögországba, Nagy-Britaniába, Oroszországba, Portugáliába, Spanyolországba és végül Szerbiába feladni azért nem lehet, mert ezen országok postahivatalai a megbízások kezelésével nem foglalkoznak.

Petőfi Sándor reverzálisa. Fakó lapok, az erdői római katolikus egyház anya

könyve érdekes adatot mondanak el Petőfi Sándornak életéből. A sárgult levelű anyakönyv elmondja, hogy Petőfi, a világ egyik legszabadabb gondolkozású költője a házasságából születendő gyermekekre nézve reverzalist adott, hogy gyermekeit római katolikusoknak fogja megkereszteltetni. Petőfi Sándornak Szendrey Juliával történt egybekeléséről az egyház szolgálja a következőket jegyezte fel:

Krisztus Urunk születése után 1847. évben 1. Nap hava 8. szept. 2. A házasságba összedattak Vezeték és keresztnevek, hitvallásuk: Tettes Petőfi Sándor Ur ágostai hittvallásu, Szendrei Julia Róm. Cath. Eletnemök származások és lakhelyek, Nőtlen Felegyháza, hajadon, Erdődi, Pest. 4. A tanuk vezeték és keresztnevek, életnemek Tisztelt Lanka József Ur Saj Károly Ur. Az összeadó egyházi személy Kalós István Erdődi lelkész, Reveszaly mellett. A hirdetések vagy más akadályoktól felmentés, elbocsajítás: háromszori hirdetéstől felmentettek, a Vő elbocsajtatott, 6. Eszrevételek. A menyasszonyt Kollóra vittek, onnan Pestre mentek.

E sárgult levelű anyakönyvi lap és az, hogy a nagy költő reverzalist adott mindenestre érdekes emlék a költő viharos életéből.

Uj csatorna építése. A vágyobbparti ármentesítő és belvízvezető társulat Vágveese és Hosszafalu közt, egészen Mocsokonig terjedő új csatornát épít Mezey főmérnök felügyelete alatt. A költségelirányzat roppant nagy, de az építkezés újabb szép és áldásos műve lesz az ármentesítésnek. A 300—400 főre rúgó munkássereg Csongrádmegyéből való. Ez annyiban érdekes momentum, mert el akarják fojtani az ott annyira lábrakapott szocializmust.

A trencsényi vashíd. Trencsény városában — írja a Vágvölgyi Lap — a sok viszonytárgy kiállott, sokat szidott, régi, rozoga faalkotmány szomszédóságában ma karsu kőoszlopokon egy merész és impozáns vasívezet nyugszik, mely büszkén tekint az alatta tobzódó habokra, meg nem inog, ha jégtáblák ostromolják pillereit. A hatalmas, szép alkotmány megteremtője Baross Gábor miniszter volt. A város képviselő-testülete kérelmezte, hogy a kereskedelemügyi miniszter a várost egy állandó vashíd költségeinek fedezésére állami segélyben részesítse, vagy ha ezt nem tehetné, akkor a vámszedési jognak megváltása után a vashidat maga építse. Utóbbi esetben a megváltási összeget az utolsó három évi jövedelem átlagának húszszorosában, azaz 212,852 forintban kérte megállapítani. Ezalatt Baross Gábor meghalt. Utódja a vámszedési jog megváltása fejében — a minden alku visszautasításával eredetileg felkínált 80.000 forint váltásösszeg helyett — negyven éven át évi 5000 forint járadékot ajánlott fel a városnak, mely járadék 20,000 forinttal nagyobb tőkét képvisel az előbb felajánlott összegnél. Ilyen áldozatok árán létesült az új trencsényi vashíd, a milleniumi évnek eme impozáns emléke, mely nemcsak a közlekedés biztonságának szempontjából, hanem szépítészeti szempontból is nagyban emelni fogja a várost. A nagy-szabású munka kivétel Gregersen G. és hű budapesti cég nyerte el, melynek meghatalmazottja, Berger Ignác mérnök vezette az építést. Az építés 1896. évi november hó 27-én a jobbparttól számított I. sz. mederpillér fúrásával vette kezdetét. E helyen az első caisson szerelést f. évi január hó 21-én kezdték meg, az első betonozást pedig február hó 3-án eszközölték. A munkát a jobb parttól számított III. sz. pillérrel folytatták, majd a II. sz. pillérre és a jobbparti hídfőre került a sor, végül pedig a balparti hídfő építésével és a vámház falazásával befejezték az alapítványt. Az építésnél használt faragott és vagdalt követ Takács Kálmán gánóci kőbányatulajdonos, a terméskövet Smetana J. dobrai vállalkozó szállította.

	0 víz fölött:	0 víz alatt:	a két ógyagban:	összesen:
A jobbparti hídfő magassága m.	4-92	6-40	0-60	11-92
a I. sz. mederpillér "	4-92	6-87	1-00	12-79
a II. sz. "	4-92	7-40	1-00	13-32
a III. sz. "	4-92	6-38	1-00	12-30
a balparti hídfő "	4-92	6-70	0-60	12-22

A vasszerkezet a magyar államvasutak gépgyárából került ki: összes súlya 6875 métermázsát, vagyis 68 waggont illetve két tehervonat-rakományt tett ki. Az ívek magassága a közepén 8, a széleken pedig 2 méter. A vasszerkezet alsó ele az 1894. évi árvíz színe fölött 2 méterrel magasabban fekszik. A hid hossza 258 méter,

szelessége 6 méter; ebből a kocsiútra esik 4*80 méter és a ketoldali gyalogjáróra 0-60—0-60 méter. A hid hordképessége □-méterenként 4 métermázsá; a két szélső mező 1656, a két középső pedig 1440 mm. megterhelést bír el. A vasszerkezet 147,000 forintba, a többi alapítványi munkák pedig 148,000 forintba kerültek, vagyis a hid összes építési költségei 295,000 forint tesznek ki. A munkák a karácsonyi, husvéti és szent István napja kivételével szakadatlanul folytak. Egyes kisebb zuzódások kivételével baleset a hídnál nem történt. Az új hidat, mely Frigyes főherceg nevével viseli, f. hó 10-én adták át a közforgalomnak, s ezzel megszűnik a városnak ősi hídvámszedési privilegiuma, melyet Zsigmond királynak Budán 1402. kiadott szabadalomlevele alapján majdnem egy félezedéven át gyakorolt.

Állategészségügyi állapot. Nyitra vármegyében a f. hó 7-én megjelent hivatalos kimutatás szerint volt veszettség: Tótmegyer 1 udvar, Takonykőr és bőrfereg: Drahóc 1 u., Miava 1 u., Póstyén 1 u., Sasvár 1 u., összesen 4 község, 4 udvar. Ragadós tüdőlob: Drahóc 6 udvar. Sertésorbánc: Charábor 20 udv., Dívék-Szomor-falu 1 udv., Nagy-Jác 21 udv., Onor 12 udvar, Prasic 11 u., Privigye 1 u., Sasvár 1 u., Szobotist 1 u., Verbó 1 u., összesen 9 község 69 udvar. Sertésvész: Alsó-Köröskény, Bábíndal, Behinc, Drahóc, Egyháznagyszegh, Elecske, Érsekújvár, Kajsa, Királyi, Kis-Cétey, Kis-Mánya, Komjáth, Koros, Könyök, Krtóc, Lakács, Nagy-Bossány, Nagy-Bélic, Nagy-Bölgtyén, Nagy-Dovoran, Nemes Pann, Nedánóc, Nemesic, Nyitra, Póstyén, Radosna, Sarluska, Sopornya, Tavarnok, Tornóc, Vágveese, Vittenc, Zavada, összesen 34 község.

Közgazdaság.

Miért szükséges a trágyázás?

Ha azt látjuk, hogy kultur növényeink helyét pásztorfáska, székifűvirág, csibehur s más hasonló gyomok foglalják el, továbbá, hogy a kultur növények igen silányan fejlődnek, bizonyosak lehetünk arról, hogy vagy rossz vetőmagot használtunk, vagy a talaj megművelése volt hiányos, vagy pedig a talajból hiányzanak a szükséges növényi tápláló anyagok. Legtöbbszörre mind a három ok jelen van, mert a jó gazdának ha rétejt és takarmányföldjeit jól trágyázza és mivel elég trágyája lesz, hogy szántóföldjeit is rendszeren trágyázhassa: ha ezenkívül tiszta, jól csirázó vetőmagot használ, s földjeit gondosan megműveli: kikerüli azoknak elgyomosodását, a talaj termőképes állapotban marad.

Ha ellenben földjeit és rétejt nem műveli meg kellően és nem trágyázza, úgy termése mindig silányabb lesz, s vágynyi állapota is gyorsan fog hanyatlani. Ha földjeinket nem trágyázzuk kellően, ha szorgos műveléssel nem hozzuk oly állapotba, hogy a levegő és víz könnyen a talaj mélyébe juthasson, s ennek következtében a gyökerek jól terjeszkedhessenek, s végre ha a gyomok elhatalmasodnak s kultur növényeink kárára a talajban levő növényi tápanyagokat elvonják, ne várjunk jó aratást.

Figyelembe veendő, hogy a kellően nem trágyázott földekre a száraz időjárás sokkal károsabb hat, mint a jól trágyázottakra. Minél szegényebb a talaj, a talajban levő víz annál kevesebb földoldott növényi tápanyagot tartalmaz, s ez a gyökér életműködésére természetesen káros befolyással van; minél szegényebb a talaj vízben, annál kevesebb tápanyagot oldhat fel a kevés víz. Tápanyagokban szegény avagy tulszázraz talajokon tehát a növényzet mindig silány. Ilyen helyen a növények lombzata sokkal több vizet párologtat el, mint a jól trágyázott talajon, mert gazdag talajokban, a gyökereknek kevesebb nedvességet kell felvenni, hogy a növényt elegendő nedvességgel lássák el.

A fák, a szőlő, de minden kulturnövény a nyár derekán fejlődésében többnyire vissza marad, mert hiányzik a talajból az elegendő nedvesség: ha azonban jól trágyázunk, a fentebb említett oknál fogva a növények kevesebb vizet fog-

nak elpárologtatni, mert a kevesebben is elegendő táplálékot találnak, s így a telen gyűjtött nedvességet is jobban megőrizvén a szárazságot jobban fogják eltűrni.

Tekintettel már most arra a tényre, hogy 10 év alatt csak kétféle van olyan a mely igazán jó termést szolgáltat, ellenben 8 termés közepes és rossz, minden gazdának úgy kell berendezkednie, hogy közepes avagy rossz termések alatt se menjen tönkre, de semmi esetre sem szabad a jó évekre számítania, mert ezek bár busás jövedelmet adnak, de még sem annyit, hogy a rossz évek deficitjét fedezhessék. Ezt pedig el lehet érni a gyakori szántással s a gyakori trágyázással. Minél gyakrabban szántjuk, minél gyakrabban és jobban trágyázzuk talajunkat, annál egyenletesebb és biztosabb terméseket fogunk azon aratni, miként azt különösen a folyó év számos helyen igazolta. Azoknak a tápláló anyagoknak, melyeket a növények nagy mennyiségben igényelnek, s ezek között is első helyen a foszforsavnak bőségesen kell jelen lenni a talajban, hogy a termés is bő lehessen. Jelen vannak ezek a tápláló anyagok az istálló tárgyában, s csupán a foszfor hiányát kell pótolni szuperfoszfát alakjában, a mit ha megteszünk — a kiadási többlet csekély — mert ma már a szuperfoszfát igen olcsó, s bőségesen kárpótolhatik a bizonyosan nagyobb termés által.

A talajnak jobb művelését, intenzívebb gyakoribb és okszerűbb trágyázását, nem lehet elég melegen a magyar gazdaközönség figyelmébe ajánlani, mert éppen ezek azok a dolgok, a melyekre a gazdaközönség elég figyelmet még ma nem fordít, s a melyek miatt oly silány a termés.

Mikor használhatunk műtrágyát?

A műtrágyákkal végrehajtott kísérletek eredménye oly nagy jelentőségre emelte azok használhatóságát, hogy ma úgyszólván nem is hiányozhatnak az egy gazdaságból sem. Még csak néhány évvel ezelőtt is általánosan elterjedt vélemény volt, hogy műtrágyát csak az használhat, a kinek gazdasága belterjes irányban mozog; ma azonban túlhaladottnak tekinthető ez az álláspont, mert számos külterjes gazdaságot folytató gazda is meggyőződést szerzett arról, hogy a műtrágyák használhatósága és a gazdálkodás módja között igen kevés az összefüggés. Bátran használhatja a műtrágyát az a gazda is, a ki egyebet sem termel, mint gabonát. Tegyük fel például, hogy valaki nem tart ugart, s gabona képezi gazdaságának fő terményét. A folytonos gabona termelés következtében talaja egyrészt egyoldaluan használódik ki, másrészt, pedig egy bizonyos idő múlva kimerül. Mi lesz már most ennek a következménye? Az, hogy feltétlenül gondoskodnia kell megfelelő trágyázásról. Ha a trágyázást el is kezdi, egyedül istálló tárgyával nem fog célt érni, mert a tápanyagok között nem lesz helyes arány. Kénytelen tehát műtrágyát is venni, hogy annak segítségével a talajban hasznavehetetlenül heverő tápanyagkészletet használhatóvá tegye. A műtrágya ezen hatásában nyilvánul első sorban annak előnye, s ez okból ajánlható annak használata ott, a hol a gazdaság talaja nagyobb visszapótlást követel, mint a mennyit az istálló trágyában haszonnal adhatnak.

Egy másik eset, a mely szintén nemesak indokoltta, de feltétlenül szükségessé a műtrágyák használatát az, midőn a vetésforgót óhajtjuk megváltoztatni. Minden vetésforgó változtatás több kevesebb trágya szükséglettel jár. Kész trágyával pedig nem rendelkezünk mindig. Ha tehát a változtatást létre akarjuk hozni, s nincs elegendő istállótrágyánk, nem marad más hátra, mint műtrágyát vásárolni, a melyből annyit és olyant vehetünk, a mennyire és a minőre szükség leand, s ennek következtében nem leszünk kénytelenek addig várakozni, míg a vetésforgó megváltoztatásához szükségelt trágya mennyiséget előállíthatjuk

A műtrágyák használhatósága jogosultságának egy harmadik esete, az, midőn vetéseink fejlődésben hátramaradtak, az időjárás viszontagságai, vagy egyéb körülmények következtében silányak. Ilyenkor egy kis chilisalétronnak, vagy pl. herefeleknél egy kis gipsznek elhintése csodákat művelhet.

Akkor is sikerrel használható a műtrágya, ha új törésben termelünk valami ilyen kultúrát, a midőn pl. erdőirtást, rétet vagy legelőt akarunk e célra felhasználni, de tartunk attól, hogy azok nyersesége nem a legjobb sikert eredményezheti. Trágyára ily esetben okvetlen szükség van, s mi sem tehet jobb szolgálatot, mint a műtrágya, melyből ismét annyit és olyant veszünk, a minőre szükség van. Végül mind oly esetben, midőn termésünket a növényi tápanyagkészlet szaporítása által akarjuk növelni, sikerrel alkalmazható a műtrágya, s a földolog csak az, hogy azok hatását, szerepét, s alkalmazásuk helyes és okszerű módját ismerjük.

Irodalom.

A magyar nép multja és jelene.

Ez a címe annak a nagy két kötetes munkának, melyet Benedek Elek írt a magyar népszabadság, a jobbágyság felszabadulásának, közeledő ötven éves fordulójára, s melynek első füzeté e héten hagyta el a sajtót. A negyedrét alakú, erős papírra nyomott könyv első füzeté, melyben a nagy melegséggel megírt bevezetése után az egész munka érdekes tervezetét olvassuk, három fejezetet tartalmaz.

Az elsőben a honfoglaló magyar életét rajzolja meg az író, a másodikban (Szabadok és nem szabadok) a különböző rendek és osztályok alakulásait ismerteti, s úgy tér át a Kereszt és a bálvány küzdelmének eleven, dramai rajzára. Számos igen sikerült illusztráció idezi vissza a magyar nép ezer év előtti életmódját, s csatolva van hozzá kéthasábos műmelléklet is. A Magyar Nép Multja és Jelene füzetéi két hetenkint jelennek meg, összesen 40 füzetben. Egy-egy füzet ára 30 kr.

A mű előrajzát mai számunkhoz mellékeljük. A nagyérdékű és időszzerű munka megrendelhető *Huszár István könyvkereskedésében Nyitrán.*

CSARNOK.

A fekete golyó.

Írta: L. J.

II.

Pista elete alkonyát látta homályba borulni, akaratlanul is a hangulat poetikus embere lett és filozofálni kezdett. Felbukkant előtte az emberiség örökös gondja — mi az élet, mi a cél, és mi a megsemmisülés? Erdekelni kezdé az a jó, az a szép, a mit itt hagy és az, a mit ott vesztett el, a mit nem bír elképzelni. Feltűnt előtte újra a nő is, mint a létezés nagy problémájának legekleltársabb gondolatjele. A végcél előtte ismeretlen, vak sötét maradt, a lét nyomasztó szűrő-külésébe azonban egy kis fényugárt hozott a nő. Ennek világánál azt a kihívott, kérlelhetlen végzetet látta közeledni és megrendült, melegenél az elmúlt idők egy úszkét érezte szívében felizzani, melynek seblázában megfázott. Presszionista volt, hitt a természet, a mindenség „antihuman” behatásaiban és hogy rá nézve mindig ellenséges körülmény legyen a nő, az kétségbeejtő sejtelemként állott előtte.

Kerülni fogja, hisz az utolsó lépcsőn áll, vissza nem tarthatja semmi, senki, de magával rántja azt, kit magához láncol.

Dörgicséy Mariska egyszerű teremtes volt,

a nőnek feltűnni nem vágyó, legigénytelenebb, de legmelyebb lelkületű típusából, ki gyöngédséggel nyugtatta szemét a néma fiatal emberen, szerette rokon vonzalommal, noha erről, a szívek dolgáról soha egy szót sem váltottak. Pistának észre kellett vennie, hogy Mariska szemei az ő lelki állapotának tükrözésénél nagyon nyiltak, őszinték, és észre kellett vennie a folyton erősbödő láncolt is, a mi azokért az élethez köti.

— El kell szakítanom, mielőtt neki is fájna — határozta Pista.

Egy kirándulás a közel levő hegyekbe erre alkalmat adott. Az öregekkel tettek a setat. Mariska anyja, atyja a nyugalmazott ezredes, házuk néhány jó barátjával kényelmesen, öregesen elmaradtak, a fiatalok elül jártak. Mariskát gondja is űzte, hogy mihamarabb az erdőben legyen.

Elérte az erdőt. Megállott. Pirosra lelken-dezett leányarca bámuló szemével a messze torpaszkodó hegyhalmok sötét erdőfoltjain mészolt, keble gyors pihegessel feszegette a habkőnyű fehér ruhát, az erdő hűs lehellelte felpezsdítette véré, oly kimondhatlan édes zavarba ejtette, mintha nagyon boldog volna, mintha sejtene, hogy csak az erdő magányában lehet önfeledten szeretni.

Pista hátra lépett, lehorgasztott fejjel azon küzködött, hogyan lehet azt egy életpiros bakfis leányt elmondani, hogy ő halni készül. — Mert a koreszemzedek gyáva gondolkozása őt is a sír szélére vezette, mint azokat, kik a természetet előre kizsarolják hitelbe.

— Azt hiszem, már elég sokáig voltunk csendben, — kezdé a leány mosolyogva. — Min tünődik?

— Elfáradt Mariska? — kérdé kiterőleg. — Azt hiszem, itt bevárhatjuk őket.

— No, bizonyára nem ezen — és felé fordult azzal a különös meg nem változott tekintettel, mintha meg mindig a távot keresné. — Nem fáradtam el.

Aztán körültekintett. Gyermekes elragadtatással tapsolt kezeivel. — Pista itt maradunk, itt minden oly furcsa, oly gyönyörű. És elfutott a gyer bokrban nyújtódzó Scabiosához, megcsokolta gombvirágja világoskék sallangjait, pirulva kért felvilágosítást a ragyogó sárga sugarú orákulumtól, bemutatta magát a fagyal lombja alól kitekintgelő pillangós bükkönynek, és mindezt oly természetes, behízgelő illemtudással, mintha az egész csöndes társaságot komolyan kellene venni.

A tölgyeserjek pongyola leveles sarjvesszei el nem tudtak fedni egy csipkebokrot, melynek felső ágán halvány rózsá bontotta szirmát. Mariska megpillantotta, s futott oda, hogy letépje.

— Nezze Pista, — vadrózsá. Mostan? — Bizonyára az utolsó.

— Gyönyörű! Magának hozom. — Óvatosan letörte az ágat, de a míg a tölgyeserjek sűrűjéből kibontakozott, lehullott mind az öt szírom.

— Jaj Pista — szetfoszlott, megsemmisült, mondá leverten. — Pedig milyen szép volt.

— Szép, de elmúlt, csak volt — felelt Pista és a hogy tudta, folytató: — Minden szépnek így kell elmulnia.

— Kell? Nem kell! Maga mindig oly ért-hetetlen bús dolgokat kavargat — fakad ki meglepődve a leány. — Ki gondol arra a mi jó, legyen bár enyészet, elmúias?

— Igaz, ha mindig jövővel számol az ember, oly unalmas az élet, mintha nyuguek, beteg-ségnek kaptuk volna. De az én jövőm egy arasznyi, nekem számolnom kell és igaznak találnom azt a szójátékot, mely szerint „halálos betegség az élet”.

— Igaz, de az is igaz, a mit egy szellemes francia mond. „Mindnyája gyöttri magát a halál gondolatával és utoljára mégis meghal.” — Nem neveltséges ez — jegyzé meg enyelgő hangon a leány.

— Nevetség és gyávaság — most szokatlan hangba esapott át. — Egyszóval vagyunk, mondja

meg — igaz, hogy egy komoly elintézetlen ügye van, hogy amerikai párbajt vív, vagy vívott? Tudni akarom — mert szeret és mert — szeretem.

Pista túlradó érzellemmel meghajolt, hogy kis kezét esőközönnel borítsa. — Ne mondja ki azt az egy szót édes! Minket ez a szó nagyon messze vet el egymástól. — A párbaj? Igen — az én történetem? Szabad-e azt elmondanom magának?

— Telepedjünk a fűre. Fejem majd a vállára hajtom, úgy hallgatok.

Pista elmondta meséjét. Mesét egy ember-ről, a ki megharagszik a végzetre — a semmire, gyűlölségben küzd a semmivel és legyőzi a semmit. Elvakultságában nem látott maga felett semmit!

— Talán látjuk egymást, talán nem. Isten vele Mariska. Bocsásson meg, hogy azt a szót nem mertem kimondani, mert féltem, hogy maga ellen is vétkezem.

— Óh maga szerencsétlen becsületes betyár — maga? Hát véték-e, ha szeret? Nem véték, csak bolondság. Lássá én szeretem. Kacsói közé vette a szomorú férfiarcot s homlokon csókolta. — Ha úgy akarja, a menyasszonya vagyok.

— A menyasszonyom mindhalálig, vagy ha jobban tetszik — egy halott menyasszonya — tréfál Pista, s a mint átölelve tartá a leányt, beleveszté lelke minden bánatát Mariska ragyogó szemébe. Bele veszté, elfeledé.

Nézte sokáig a boldogság tekintetével, aztán lecsókolta mind a kettőt. Mire felnyitott a két szem, tele volt könnyel. Bennök ébredt életre a bánat.

Nagy sokára az öregek is kényelmesen, öregesen felértek az erdő szélére és számító mosolygással szemlelték a párnak illő két szép gyermeket. Hát ha azt is tudták volna, hogy egymásnak már el is vannak jegyezve.

Pista másnap, átszenvedett, kínos éire virradó reggelen, dült vonásokkal kopogott Gyula ajtaján.

Gyula megrémült, a mint meglátta. Mintha sirjából szólana fel, tompán, vontatva beszélt.

— Eljöttem. Négy hónap választ el a határidőtől. Eljöttem. — Szeretek. Dörgicséy Mariska a menyasszonyom. Bocsáss meg, add vissza eljárt szót becsületesem, én vissza adom az ellopottat. Számoljunk! Rójjuk le a tartozást, kérem a fekete golyót!

Megmeredt tekintete a földre volt szegezve. Gyula elfedte szemét, hogy ne lássa. Pista, mintha torkát met-zené a szó, kicsukló nyers felhangon folytatta.

— Boldog vagyok, reményem van, hitem, céloim, életem — ezt mind elhoztam, halálnak szántam. Törd össze mind. Áldozatul hoztam a barátságunk, az a szony névnek, a szerelemnek, a becsületnek, mind annak a sok bálványunk, melyeket egykor játékszereknek gúnyoltam — elhoztam mind. Az én életem nem más most, mint hitvány játékszer.

— Pista! — kiált rá elborulva Gyula. — Érts meg kérlek — én megértettelek. Beteg voltál, nagyon beteg. Ennek nagyrészt magam is oka voltam, mert barátodnak hittél akkor, mikor — igen egy bálvány kultusza volt az, — a társadalmi megítélés kényszere alatt — rád löttem. Megbántam. Láttam a következményt, a te életkedvednek elmúlását, s azt a dacot, azt a nyomorult idegingert, a mi tovább lökött az életem. Most, hogy lassan visszanyered az életkedvet, benyomásaidat más idegrezég fogja fel, őrzí meg, más dolgozza fel, oly hangulatok szvitjével, a minők csak egyszer látogatják meg az embert — most nem fogom megölni benned a lábbadozó lelket. Nincs hited, reményed, célod, a mi mindkettőtöké nem volna. Barátod voltam, egyszer megölni, most megmenteni akartalak. Most sejtéd mi a nő, mi a barát, mi az élet! Becsüld meg és bocsáss meg, hogy így tanítottalak élni.

— Nemes ember vagy, — gőresök zokogás-ban tört ki — mindent visszaadsz. De én? Visszaadhatom-e neved tisztaságát? Barátságodat, bened az embert megvettem, midőn kutyádat lelőttem, becsületed meggáztam, midőn asszonyodat meggyaláztam. Előtted, magam előtt és a világ előtt rabló, utonálló vagyok. A világ tudja, a világ ítélkezik. — Te most magadhoz emelsz, hogy a szemedbe kacagjanak. Nem! — Hívom, kérem a bosszút. Tartozol vele önmagadnak; ne alázz meg!

— Igazad van, — felelé nehéz sóhajjal Gyula — találkozunk! — Isten veled!

A bálvány áldozatot követel. Játsszuk ki — gondolá Pista, — en rá nem lövök; a segédek pedig majd elvégzik a többi.

Másnap kora reggel két kocsit hajtott az erdő szélére. Megálltak egy helyen, a hol sok volt a Scabiosa, fagyal lomb közül kibólingott a hűkköny és a Mária-virág világító sárga sugarú édes testvére mind Mariskáról beszelt.

Pista letépett egyet és keblére tűzte. A segédek két golyót ejtettek egy kalapba, egy fehéret és egy feketét. A fehér golyó az első lövés. A barriere huszonöt lépés, az avance öt Gyula húzott először, megnézte és nyugodtan várt. Pista a benmaradt fehér golyót húzta ki.

A fehér golyót és nem a feketét. Sebten ezer remény tódul szívébe, felmosolyg, de a mint megpillantja holt halványan Gyulát, agyához kap, megérti helyzetét — a társadalomnak követelése van, a társadalom is „antihuman”. Gőresösen elfulladó szóval kiáltani akar: „Bocsáss meg!” — „Nem igaz” — a nélkül, hogy szavat, értelmet keresne, vergődő lelke fájdalomnak kinszavát, — de nem bír.

Küzdelmében felcsettenti a kakast, hogy felkeresse, felébressze a fekete golyót. Arca vonaglik, reszkető kézzel emeli fel, nem Pistára, önmagára fogja, de mielőtt elcsúszna, az egyik segéd kiüti gyöngye kezéből. Felszökik a pisztoly, nagyot dördül, s néhány bukfencel esve tehetetlenül a harasztba süpped. — Nincs benne, elszállt belőle a fekete golyó.

Pistát felriasztja a dördülés, megrázkódik és a míg ebred, borzadva érzi, mint bukik, hőmpolyog le szívéből a sápadt gyöngy és lepereg a lomha pisztoly mellé a harasztba. A társadalmi bekó oda vonszolta a lelki kinok ezen mézárseke elé, s midőn magához jött, megkönnyebbülve felsóhajtott: Ugyan Uramisten, meddig fogod még túrni az emberekben az előítéletet?

Olcsó! Olcsó! Olcsó!

bevásárlások eszközölhetők

Sarlay Ádám fűszerkereskedésében

Nyitrán, András-domb, Mária-utca 2. szám

→ Paschek Viktor úr volt helyiségében. ←

1 klgr. jó minőségű kávé	1	frt 50 kr.
1 " jobb " " "	1	" 60 "
1 " " " " "	2	" 10 "
1 " " " " "	2	" 20 "
2 " " " " " legfinomabb	2	" 20 "

Kitűnő fajú rumok Trau Comp. császári és királyi szállítótól:

1 liter Cuba rum finom nyitva	1	frt — kr.
1 " " " " " " "	1	" 20 "
1 " " " " " " "	1	" 50 "
1 " " " " " " "	2	" — "
1 " Jamaica legfinomabb rum nyitva	2	" 50 "

Dús választék igen jó theákban, nyitva és pléh-dobozokban;

nyitva igen jó thea 1 dg.	5	kr.
" " " " " " "	8	"
" " " " " " "	10	"
császár keverék legfinomabb	12	"

Thea-sütemény, egészen friss, $\frac{1}{4}$ klgr. dobozokban kimérve is kapható, valamint gyermek-kétszersült is.

A tisztelt háziasszonyoknak igen ajánlatos

feltöröttogyoró
kilója 60 kr.

Görzi MARONI, igen szép, 1 klgr. 24 kr.

Friss datolya 1 klgr. 50 kr.

Friss koszoru füge	—	frt 22 kr.
" szardínia $\frac{1}{8}$ doboz	—	" 18 "
" " " $\frac{1}{5}$ " "	—	" 28 "
" " " $\frac{1}{4}$ " "	—	" 38 "

valamint muszka-héring, angolna, töltött és ostsee-héringek a legolcsóbb árban kaphatók.

Igen t. vevőimnek igen szép és érdekes naptárral kedveskedni fogok.

Becses pártfogásukba magamat ajánlva, maradtam kiváló tisztelettel

Sarlay Ádám, fűszerkereskedő.

DÚS VÁLASZTÉK KARÁCSONYI CUKORKÁKBAN.

Már most kaphatók!

1 klgr. LEGFINOMABB AMERIKAI PETRÓLEUM 30 kr.
Friss citrom és narancs.

Szőlőtrágya-kompozíciót

és szőlők alá való **mindennemű műtrágyá-**
kat elismert kitűnő minőségben ajánl

A „HUNGÁRIA“

műtrágya, kén-sav és vegyi-ipar részvénytársaság

BUDAPEST, Váci-körút 21.

Részletes utasításokat kívánatra ingyen és bérmentve küld az igazgatóság.